

NYE MENINGER

Ingen mening

Makt overføres fra politikere til selskaper – til kapitalen. Penger har intet samfunnsansvar. Profitt er kapitalens styringsmekanisme. TV 2 er solgt ut av landet og regjeringen har ingen mening. Næringsministeren – og regjeringen – har bare en meget begrenset innflytelse fordi det mange innbiller seg er maktens høyborg, styrer indirekte. Regjeringen hadde ikke engang en mening, mens næringsministeren snakket om arvesølvet. Mange fant nok dette noe underlig. Giske-tilhengerne er trolig glade for at han våget å snakke makten midt imot. Det offentlige var, fram til salget, inne på eiersiden i TV 2, men når det kommer til styrebeslutninger, sitter ikke myndighetene ved bordet. Det er styret – og kun styret – som tar bestemmelsen. Regjeringen kan i ettertid endre på styrets sammensetning, men skaden – hvis en mener det har skjedd en skade – er gjort. Handelen er over. TV 2 er ute av landet. Offentlig eierskap vil si at staten ikke skal påvirke i enkeltsaker. Statens menn og kvinner skal holde fingrene fra fatet, bortsett fra gjennom formelle kanaler. Lorry er ikke en av dem. (...) Næringsministeren og tidligere kulturminister, Trond Giske, har en mening om salget av TV 2. Regjeringen har det ikke. Det siste føles urovekkende. Kapitalinteresser og profitt er på banen og spiller mens styresmaktene er satt på sidelinjen.

Les hele innlegget til
Bjørn Duve på nyemeninger.no.

” Hæ? Spør du om vi vil at reportere skal rapportere sannheten? Jeg trodde det var en selvfølge!

Henning Kirkeby
i innlegg om pressen

HALVOR FINNESS TRETIVOLL
Debattredaktør

Kronikk: 6000 tegn inkl. mellomrom.
Hovedinnlegg: 4000 tegn.
Innlegg/replik: 2000 tegn.
Kortinnlegg: 800-1500 tegn.
Sendes til: debatt@dagsavisen.no

Legg ved portrettfoto. Innleggene kan legges ut på nett. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innleggene.

EU-TILKNYTNING: Med EØS-avtalen i baklomma, oljemilliarder på bok og en selvstendig sentralbank er den formelle suvereniteten vår intakt, samtidig som Norge har høstet gevinster av EUs markedsintegrasjon og outsourcet lovgivning til Brussel.

Spådommer gjort til skamme

KRONIKK

JON ERIK DØLVIK

Fafo, medlem av Europautvalget

EØS-avtalen er elsket av få, men har tjent som et andrevalg for de fleste partiene, samtlige regjeringer, og et flertall av velgerne. Partene i arbeidslivet har levd ganske greit med den i snart 20 år. Selv om Norge er omfattet av over 70 prosent av EUs reguleringer og EUskepsisen er sterkere enn på lenge, ligger de partiene som vil si opp EØS-avtalen samlet under 10 prosent på gallupene. Dette underbygger tesen i Europautredningen «Utenfor og innenfor», som ble offentlig i går – om EØS-avtalen som et slitesterkt «nasjonalt kompromiss» – mellom dem som er for og mot EU-medlemskap, mellom demokratiske prinsipper og realpolitiske nyttehensyn, og ikke minst mellom partene i arbeidslivet som har stått sammen om å forsvare EØS-avtalen som ramme for å ivareta norske arbeidslivsinteresser. Med EØS-avtalen i baklomma, oljemilliarder på bok og en selvstendig sentralbank er den formelle suvereniteten intakt, samtidig som Norge har høstet gevinster av EUs markedsintegrasjon og outsourcet lovgivning til Brussel.

Et kjernetema i 90-årenes strid om norsk EU-tilknytning var hvordan den norske arbeidslivsmodellen ville klare seg i det indre markedet. I den forskningsbaserte Europautredningen er arbeidslivskonsekvensene grundig vurdert. Det kanskje mest interessante er at utvalgets virkelighetsbeskrivelse og vurderinger i hovedsak er enstemmige. Kun på enkelte punkter spriker vurderingene, mellom et bredt flertall og et lite mindretall (3 av 12).

EU- og EØS-lovgivningen for arbeidslivet er den samme. Partene deltar i sosial dialog og forhandlinger på EU-nivå. Norske folkevalgte har langt dårligere inngrep med EUs arbeidslivspolitik. Dette er ifølge utredningen en del av det demokratiske dilemmaet ved EØS-avtalen, men et resultat av politiske valg som er solid forankret i Stortinget. Den peker videre på at forankringen i det norske organisasjonsdemokratiet er langt å foretrekke framfor Sveits' tilknytning hvor den sosiale dimensjon er holdt utenfor og partene ikke har tilgang til sosialdialogen.

Etter at Norge startet 90-årene med finanskrise og rekordhøy ledighet, har de 18 årene med EØS-avtalen brakt sterk vekst i sysselsetting, lønninger, utdanning, investeringer, offentlig ansatte og yrkesdeltaking blant kvinner og eldre. Ledigheten er halvert og andelen med dårlig arbeidsmiljø, deltid og midlertidig arbeid er gått ned. Frontfagsmodellen, trepartsarbeidet og avtaleverket er styrket, og velferdsytelsene er bygd kraftig ut. På områder som likestilling, virksomhetsoverdragelse og medvirkning, har EU-

Norge har langt fra utnyttet EU-rettens handlingsrom for tiltak mot sosial dumping, hevder kronikkforfatteren. Han har bidratt i den ferske Europautredningen som ble overlevert fra utvalgsleder Fredrik Sejersted til utenriksminister Jonas Gahr Støre i går. FOTO: SCANPIX

regler styrket rettighetene for arbeidstakere i Norge. Lønns- og inntektsfordelingen er fortsatt blant de jevneste i verden, selv om de i toppen har rykket fra under oppgangstidene. Utviklingen i nordiske land innenfor EU har gått i samme retning, selv om oljeaktiviteten har sikret større inntektsvekst, lavere skatt og mindre utslag av finanskrisen i Norge. Ifølge utredningen er dermed både ja- og nei-sidens dystre spådommer om virkningene av å stå utenfor/innenfor EU og EØS gjort til skamme.

Utredningen understreker at det er umulig å beregne hvor mye EØS-avtalen har bidratt til framgangen i arbeidslivet, fordi det samtidig har skjedd store endringer globalt og nasjonalt. Vurdering av alternative EU-tilknytninger – slik som Sveits' avtaler om gjennomføring av de fire friheter – lå utenfor mandatet. Framgangen i de små nordiske land – i likhet med Nederland, Østerrike og Sveits – indikerer at nasjonale fortrinn har gjort arbeidslivet i disse landene rustet til å dra nytte av markedsåpningen og takle skjerpet konkurranse, selv om byrdene av økt omstilling er ulikt fordelt.

Ifølge utvalgsflertallet er det «samlet sett ikke tvil om at EØS-avtalen har bidratt til å sikre arbeidslivet i Norge rammevilkår som på viktige måter har bidratt til framgangen i sysselsetting, lønn og arbeidsvilkår siden 1994». Det vises her til den økte betydningen av fri bevegelse av arbeidstakere, tjenester og investeringer, og at EØS-avtalen gir «stabile, forutsigbare vilkår for denne typen arbeidslivsintegrasjon (...), som også Norge er tjent med». Etter flertallets vurdering er det «vanskelig å se for seg at en tilsvarende positiv arbeidslivsutvikling (...) kunne funnet sted med en langt mer avgrenset, bilateral norsk tilknytning til EUs indre marked uten gjensidig bindende håndhevings- og tvisteløsningsmekanismer».

Et hovedpunkt i utredningen er virkningene av den store arbeidsinnvandringen etter 2004, som framholdes som «en av de største gevinstene og en av de største utfordringene for norsk arbeidsliv som følge av EØS-avtalen».

Norge er blant de land i EU/EØS som per innbygger har flest sysselsatte fra nye EU-land. Siden 2004 har arbeidsinnvandring fra EU stått for nesten halve sysselsetningsveksten. Dette har kommet distriktsnæringer som landbruk, fiskeindustri og verft til gode, og som Kristin Halvorsen har påpekt: uten polakkene hadde det ikke vært nok bygningsarbeidere og handlingsrom i budsjettene til å få barnehageløftet i mål. De rundt 200.000 fra EU som arbeider i Norge kan antas å bidra til verdiskaping på minst 40–50 milliarder kroner per år. Siden det ikke var noen sterke politiske krefter som foreslo generell lemping på vilkårene for arbeidsmigrasjon fra Øst-Europa før EU-utvidelsen, er det ifølge utvalgsflertallet «hevet over tvil at arbeidslivet uten EØS-avtalen ikke ville dratt nytte av en sammenlignbar utvikling i arbeidsinnvandring som det har gjort siden 2004».

Samtidig som det felles EU/EØS-arbeidsmarkedet har gitt nyvunnet frihet og økte livssjanser for arbeidstakere fra land med vanskelige lønns- og levekår, setter utredningen søkelys på utfordringer knyttet til økt lavlønnskonkurranse, omgåelse av regelverk, og tendenser til lagdeling i arbeidsmarkedet. Med henvisning til risikoen for at økt ulikhet, utstøting og konkurransevridning i favør av useriøse bedrifter kan svekke den norske arbeidslivs- og velferdsmodellen, tar flertallet til orde for vurdering av mer effektive og treffsikre tiltak mot lavlønnskonkurranse. De viktigste norske tiltakene mot sosial dumping er knyttet til allmenngjøring av tariffbestemmelser. Rundt ti prosent av arbeidslivet er i dag omfattet av slike vedtak, med minstelønnsatser som oftest ligger langt under gjengs norsk nivå. Selv om EU-retten legger føringer for tiltak – illustrert ved ESAs sak mot Norges krav om tariffvilkår ved offentlige anbud – peker utredningen på at Norge langt fra har utnyttet EU-rettens handlingsrom for tiltak mot sosial dumping. Dette skyldes innenrikspolitiske forhold og splid mellom partene. I lys av partenes felles aksjer i EØS-kompromisset og politikernes ønsker om å holde i tømmene, spørs det hvor lenge de kan tillate seg å ri sine kjepphester.